

Különben ez nem tartozik mostani tárgyamhoz s a jelzett polygon-részletek kiszámítását mindenki a megszokott eljárása szerint teljesítheti.

Az erdészeti műszótár szerkesztése köréből.

Az erdészeti műszótár szerkesztő bizottságának 1899. évi márczius hó 25.-én megtartott ülésének jegyzőkönyve.

Jelen voltak: dr. *Bedő* Albert elnök, *Arató* Gyula, *Bencze* Gergely, *Cséti* Ottó, *Csiby* Lőrincz, *Illés* Nándor, *Rózsay* Rezső és *Vadas* Jenő szerk. biz. tagok. *Fekete* Lajos és *Sobó* Jenő szerk. biz. tagok az ülésen hivatalos elfoglaltság, illetve betegség miatt nem jelenhettek meg.

I. A szerk. bizottság elnöke az ülést megnyitván, előre-bocsátja, hogy annak összehívása az orsz. erd. egyesület igazgató-választmányának 1898. évi október hó 13.-án hozott ama határozatából folyólag vált szükségessé, melylyel az erdészeti műszótár szerkesztő bizottsága ujonnan megalakittatván egyszersmind a munkálatok felvételére felhivatott, — kívánatos lévén, hogy a szerk. bizottság a további munkálatok főbb irányelveit meghatározza.

E bejelentés után elnök indítványára a szerk. bizottság előadójául *Arató* Gyula biz. tag választatik meg.

II. Elnök előterjesztésére a bizottság azokat a megállapodásokat, melyeket az erdészeti műszótár szerkesztése ügyében 1882-ben kiküldött bizottság javaslataiból az egyesület igazgató-választmánya az 1882. évi december hó 7.-én tartott ülésen magáévá tett, a tárgyalás alapjául általánosságban elfogadván, ezeket a megállapodásokat pontról-pontra tárgyalás alá vette s azokat részben megtartva, részben módosítva vagy kiegészítve, a műszótár kellékeire és kidolgozásának módozataira nézve a következő pontokba foglalt megállapodásokra jutott:

A) Az erdészeti műszótár *kellékeire* nézve megállapítja a bizottság, hogy a műszótárban olyan segédkönyvet kell a közönség számára kidolgozni, mely mindenkinek, tehát az irodalomban kevésbé jártas szakembereknek és az erdészeti ügyekkel foglalkozó nem szakembereknek is lehetővé tegeye azt, hogy:

1. a magyar erdészeti irodalomban és a magyar erdőgazdasági élet közlekedési nyelvében használt és szükségelt, valamint a nép nyelvében élő összes erdészeti jelentőséggel bíró szóknek és kifejezéseknek könnyen és fáradság nélkül megtalálhassa szabatos értelmét, röviden előadott szakszerű magyarázatát és német szak-kifejezését ;

2. a német erdészeti irodalomban előforduló, erdészeti jelentőséggel bíró szók és kifejezések magyar jelentése és leghelyesebb kifejezése iránt tájékozást szerezhessen ;

3. utmutatást nyerjen a szótárból arra nézve is, hogy erdészeti magyar műszavaink s különösen az ugyanarra a fogalomra vonatkozó kifejezések közül melyek tekinthetők értelmileg és nyelvtanilag helyeseknek, elfogadhatóknak és jövőben használhatóknak, melyek rosszaknak és másokkal kicserélendőknak, s végül, melyek egyáltalában kerülendőknak ;

4. utmutatást nyerjen a szótárból egyszermind arra nézve is, hogy legalább a fontosabb erdészeti fogalmaknak kimerítő magyarázatát és illetve szakszerű tárgyalását az erdészeti szakirodalomnak melyik termékében (szakkönyvben, vagy folyóiratban) találhatja meg.

Ezeknek a kellékeknek megfelelően a műszótárnak két részből, t. i. magyar-német és német-magyar részből kell állania, s az egyes részeknek akként kell szerkesztve lenni, hogy a magyar-német rész a fentebb 1., 3. és 4. pontokba foglalt, a német-magyar rész pedig a 2. pontban megjelölt követelményeket kielégítse.

B) *A műszótár kidolgozásának módozataira* nézve a szerk. bizottság a fentebbiekben jelzett követelményekhez mérten a következő főbb irányelveket állapította meg :

1. A magyar-német részbe : vezető szó gyanánt fel kell venni a szakirodalomban s az erdőgazdaság közlekedési nyelvében használt, erdészeti jelentőséggel bíró szókat és kifejezéseket, valamint a nép nyelvében élő tájszókat, nemkülönb azokat az ujonnan képzett, vagy a nyelvben már élő szók közül erdészeti fogalmak megjelölésére alkalmazni kívánt szókat, melyeket az országos erdészeti egyesület az eddig használt kevésbé alkalmas szók vagy kifejezések helyett elfogadásra ajánl ; felveendőek továbbá

azok az idegen nyelvekből kölcsönzött műszók, melyek nagy elterjedtséggel bírnak s a közhasználatból eddig kiszoríthatók nem voltak; végül felveendők még azok a fontosabb elavult szók is, melyek a közhasználatból ugyan kiestek, azonban régibb szakmunkákban előfordulnak és jelentésüknek ismerete a munka megértéséhez szükséges.

Az egyes szók és kifejezések tárgyalásának, azok használhatósága szerint, a következőképpen kell történnie.

A *tájszók* és az *elavult szók* mellé csupán a helyesnek elismert magyar mesterszó vagy kifejezés irandó, minden magyarázat mellőzésével és a német jelentés nélkül; a tájszóknál azonban megjelölve lesz az a vidék is, hol használatban vannak.

A *rosszaknak talált* szók és kifejezések mellett annak jelzéssel, hogy használatuk jövőre nem ajánlatos, a német jelentés s a magyarázat mellőzésével egyszerűen az a helyes, magyar szó vagy kifejezés irandó, melylyel a rossz helyettesítendő.

Hasonló eljárás követendő az *idegen nyelvekből kölcsönzött* szókkal és kifejezésekkel szemben is.

Ez alól kivételnek csak akkor lesz helye, ha valamely rossz magyar, vagy közhasználatban levő idegen szó vagy kifejezés helyett egyelőre nem lesz jó magyar szó ajánlható. Ebben az esetben a vezető szót el kell látni a megfelelő német jelentéssel, a szó vagy kifejezés által megjelölt fogalom rövid magyarázatával s egyszersmind a fogalmat kimerítően tárgyaló szakmunka vagy folyóirat idézésével, úgy, amint az a jó szók és kifejezések mellett alábbiak szerint történni fog.

Világosság kedvéért azonban a *kiküszöbölni kívánt* szót vagy kifejezést mind a két esetben szembetűnő jelzéssel kell ellátni, még pedig különbséget, téve azok között, melyek addig, amíg jóval felcserelhetők nem lesznek, megtűrhetők és használhatók, s azok között, melyek egyáltalában kerülendők és körülírással vagy más módon, következetesen mellőzendők.

A használatban levő és helyesnek elismert, valamint a rosszak vagy idegenből kölcsönzöttek helyett ujonnan ajánlott *jó szók* és *kifejezések* mellett, mint vezérszók mellett fel kell venni:

a) az illető fogalom megjelölésére használt német szót vagy kifejezést;

b) a szó vagy kifejezés jelentésének röviden előadott magyarázatát és illetve az általa megjelölt fogalom szakszerű megismertetését;

c) a szó vagy kifejezés, illetve az általa megjelölt fogalom kimerítő tárgyalásával foglalkozó szakkönyv vagy folyóirat idézését, s végül

d) a fogalom megjelölésére használt s összegyűjtött összes tájszókát, de csak egyszerűen felsorolva.

Azokra a szókra vagy kifejezésekre nézve, melyek rokonfogalmakat vagy az erdőgazdaság különböző ágazatainak ismeretkörében esetleg különböző fogalmakat is jelölnek meg, ez a körülmény a magyarázatban megemlítendő, s az eltérő fogalmak magyarázata — szükség esetén a német jelentéssel, a források idézésével és a tájszók felsorolásával együtt, — világosság kedvéért egymástól egészen elkülönítendő.

Oly esetekben továbbá, ha a magyar-német rész valamelyik vezérszója által megjelölt fogalmat a német jelentés, vagy viszont a német-magyar rész valamelyik vezérszója által megjelölt fogalmat a magyar jelentés nem fedné teljesen, avagy az egyik nyelv vezérszója által megjelölt fogalom a másiknál egészen hiányoznék: ez a körülmény a *magyar-német* részben adott magyarázat keretében szintén megemlítendő, míg a német-magyar részben csak egyszerűen hivatkozni kell arra a vezérszóra, melynél a szóban levő körülmény felemlítve és a szükséges magyarázat megadva van.

Oly esetekben pedig, ha valamely fogalom megjelölésére a közhasználatban több, jónak elismert szó vagy kifejezés szolgál, a részletes tárgyalást csak a legjobbnak vagy legelterjedtebbnek ismert szó alatt egyszer kell adni, míg a többieknél erre a vezérszóra kell egyszerűen hivatkozni.

A vezérszókhoz fűzött magyarázatoknak — a fentebbiekbe foglalt követelmények szemelőtt tartásával — lehetőleg röviden szövegezettnek kell lenniök, csupán a legszükségesebbek előadására szorítkozva, ami a műszótár használhatóságát inkább emelni, mintsem csökkenteni fogja; mert ami az egyes fogalmaknak részletesebb vagy kimerítő tárgyalását illeti, arra nézve a műszótár a megfelelő forrás megjelölésével kellő utbaigazítást nyújt.

A forrásmunkák idézésére nézve az az elv tartandó szem előtt, hogy forrásmunkául rendszerént a magyar szakirodalom termékei jelöltessenek meg, s ettől csak akkor történjék eltérés, ha valamely fogalomnak kimerítő tárgyalását a magyar szakirodalom körében megtalálni nem lehetne.

A forrásokra való hivatkozás kedvéért a szakirodalomnak mindama termékei, melyekre a műszótárban utalás történik, czimük szerint felsorolva sorszámos kimutatásba foglaltnak, úgy, hogy a hivatkozás egyszerűen csak két számmal fog történni, melyek közül az első a kérdéses szakmunkának (vagy a folyórat megfelelő évfolyamának) sorszámát, a másik pedig azt az oldalszámot mutatja, hol a fogalom kimerítő tárgyalását meg lehet találni.

2. A *német-magyar* részben, mely a zsebszótárak mintájára egészen egyszerűen szerkesztendő, a német szó vagy kifejezés mellett csak az illető fogalomnak megjelölésére használt vagy ujonnan ajánlott jó magyar szót vagy kifejezést kell felvenni, még pedig a fogalomnak minden magyarázata nélkül, amennyiben ezt a magyar-német rész tartalmazza.

Ebből a részből tehát a rossznak talált szók általában véve kihagyandók s olyan esetben, ha valamely német vezérszó által megjelölt fogalomra sem használt, sem ujonnan ajánlott jó szavunk egyelőre nem lenne, a rossz szó helyett inkább a fogalomnak rövid körülírását kell adni, utalva a magyar-német résznek ama vezérszójára, mely alatt az illető fogalom magyarázata megtalálható.

Ha mégis valamely rossznak talált magyar szót vagy kifejezést a német-magyar részben bármely okból felvenni kellene, úgy ennél ugyanaz a jelzés alkalmazandó, mely a magyar-német részben a rossznak talált szók vagy kifejezések megjelölésére szolgál.

III. A gyűjtött szók és kifejezések feldolgozásának s egyáltalán a szerkesztési munkálatoknak gyorsítása és illetve a munkálatok akadálytalan folytatásának biztosítása érdekében előadó javaslatára a szerkesztő-bizottság elhatározta, hogy időnkint s legalább 3—4 hónapi időközökben ülést tart, ezeken az egyes bizottsági tagok által összegyűjtött szókra és kifejezésekre nézve megállapítja, vajjon helyeseknek és megtartandóknak elfogadhatók-e, vagy másokkal lesznek felcserélendők; valamint az utóbbiak helyett ajánlott szókat és kifejezéseket is bírálat alá veszi.

Ezekkel az időközönként tartandó ülésekkel azt kívánja a bizottság elérni, hogy az anyag föl ne halmozódjék, hanem részletenként vétethessék tárgyalás alá, minek előnye az lesz, hogy az egyes bizottsági tagok az időnként megbírált szók részletes feldolgozásához már az összes anyagnak egybegyűjtése előtt hozzáfoghatnak, másrészt pedig a szók és kifejezések megválogatásában bizonyos egyöntetűség jön létre, mely azontul a gyűjtés munkáját is meg fogja könnyíteni.

Ezeken az időközönként tartandó üléseken lesz megállapítandó továbbá, hogy — amennyiben egy-egy szó vagy kifejezés több bizottsági tagnak gyűjtésében is előfordul — az ilyen szók vagy kifejezések részletes feldolgozása, az általuk megjelölt fogalom vagy rokon fogalmak szerint, melyik bizottsági tagnak (esetleg több bizottsági tagnak) munkakörébe utaltassék.

Az első ilyen ülés idejéül a bizottság az Orsz. Erd. Egyesület f. évi közgyűlését követő napokat jelöli meg, a továbbiakra nézve pedig elhatározza, hogy az üléseket a szógyűjtés előrehaladásához mérten az elnökség hívja össze.

IV. A szógyűjtés sikere érdekében, bár az a bizottság egyes tagjainak képezi tulajdonképen feladatát, kívánatosnak jelentette ki a bizottság, hogy a cél közérdekű voltára való tekintettel az Országos Erdészeti Egyesület tagjai részéről mennél szélesebb körű támogatást nyerjen. Kiváló becsé volna a támogatásnak főként a nép nyelvében élő *tájszók* gyűjtése körül, amire épen ezért a bizottság legnagyobb súlyt helyez.

Ehez mérten a bizottság elhatározta, hogy az Országos Erdészeti Egyesület tagjaihoz az Erd. Lapok utján nyílt felhívás intéztessék az iránt, hogy különösen a tájszók gyűjtése által a magyar erdészet szókincsének lehetőségig teljes kimerítését elősegítsék.

V. Abban a kérdésben, hogy a gyűjtött szóanyag illetékes magyar nyelvészek felülbírálata alá mikor bocsáttassék, a szerk. bizottság abban állapodik meg, hogy ez a felülbírálat akkor vétessék igénybe, ha a műsötár összes anyaga egybegyűjtve, erdészeti szempontból megválogatva, feldolgozva és rendszeresen összeállítva lesz.

VI. A már korábban összegyűjtött szóanyagra nézve a bizottság elhatározta, hogy azok felhasználás végett az érdekelt bizottsági

tagoknak kiadassanak ; ezzel kapcsolatban egyszersmind kimondta, hogy a szóban lévő anyag gyűjtői a műszótár szerkesztésével járó költségek fedezésére szolgáló összegből annak idején megfelelő tiszteletdíjban lesznek részesítendők.

VII. Arra való tekintettel, hogy az erdészeti műszótár ügyének állásáról s a munkálatok irányáról és folyamatáról az országos erdészeti egyesület tagjai egyaránt tájékoztatást nyerjenek, a bizottság határozatilag felkérte az elnököt, hogy az ülés jegyzőkönyveinek az Erdészeti Lapokban való közzététele iránt intézkedjék.

A közzétett jegyzőkönyveknek egy-egy különlenyomata a bizottság minden egyes tagjának rendelkezésére bocsátandó.

VIII. Végül az elnök felhívta a bizottsági tagokat, hogy amennyiben forrásmunkákra lesz szükségük, azokat esetről-esetre bejelentésük, hogy — ha az egyesületi könyvtárban meg nem lennének — megszerzésükről gondoskodni lehessen.

Egyéb tárgy nem lévén, elnök az ülést berekesztette.

K. m. f.

Arató Gyula s. k.

az erd. műszótár szerk.
bizottságának előadója.

dr. Bedő Albert s. k.

az erdészeti műszótár szerkesztő
bizottságának elnöke.

Vidéki levelek.

I.

Losonc, 1899. május hó.

(A bükkfába is beleüt a menykő.)

Tek. Szerkesztőség! Az E. L. f. é. április havi füzetében azt mondja Gabnay F. tisztelt szaktársam, hogy 15 esztendei külső szolgálata alatt nem látott villámsujtotta bükköt. Láttam én, s meg is ijedtem tőle úgy, hogy még soha életemben. Elmondom az esetet. A selmeczi erdészeti akadémia elvégzése után Mihalik Ferencz magánmérnökhöz mentem gyakorlatra és nógrád vármegyei Turopolya községnek úgy 13,000 holdas határát mértük fel a tagosítás számára. A község határában volt akkor egy agg bükkös. A bükkös közepét több tisztás tarkította. Épp egy ilyen felméréssel voltunk elfoglalva. Rekkenő meleg nap volt. Felhők tornyosultak az égen. Siettünk, amennyire csak lehetett, hogy még egyszer